

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
 และปริยญตรี ปีที่ ๑ - ๒
 แปล มคธเป็นไทย
 สอบ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

 แปล โดยพยัญชนะ

๑. อถ นั (โจร) ฐา (เสฏฐิธิดา) ติกุขตฺตํ ปทกฺขิณํ กตฺวา จตฺตฺสฺ จาเนสฺ วนฺทิตฺวา
 สามิ อิทํ เม ปจฺฉิมทสฺสนํ อิทานิ ตฺยหํ วา มม ทสฺสนํ มยฺหํ วา ตว ทสฺสนํ นตฺถิติ ปฺรโต จ
 ปจฺฉโต จ อาลิจฺจิตฺวา ปมตฺตํ หุตฺวา ปพฺพตฺนฺเต จิตํ ปิฏฺฐิปสฺเสสฺส จตฺวา เอเกน หตฺเถน ขนฺธ
 คเหตุวา เอเกน ปิฏฺฐิจฺจฉาย คเหตุวา ปพฺพตฺปปาเต จิปี ฯ โส ปพฺพตฺกฺจฺฉิยํ ปฏฺิหโต
 ขณฺฑาขณฺฑํ หุตฺวา ภูมฺิยํ ปติ ฯ โจรปฺปาตมตฺถเก อธิวตฺถา เทวตา เตสํ ทฺวินฺนํปี กิริยํ ทิสฺวา
 ตสฺสา อิตฺถิยา สาธุการิ ทตฺวา อิมํ คาถมาห

น โส สพฺเพสฺส จาเนสฺ

ปฺริโส โหติ ปณฺฑิตโต

อิตฺถิปี ปณฺฑิตา โหติ

ตตฺถ ตตฺถ วิจฺกขณาติ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. โสปี ปฺริโส ตตฺถเอว นิสินฺโน ตํ กถํ สุตฺวา ลทฺโธ เม พลวปฺปจฺจโยติ สตฺถาริ
 อาห ฆนฺเต รณฺฎา ตาว อชฺช รตฺติยา ทิฆฺภาโว ญาโต อหํ ปน หิโย สยเมว โยชนสฺส
 ทิฆฺภาวํ อณฺฎาสินฺหิติ ฯ สตฺถา ทฺวินฺนํปี กถํ สํสนฺนเหตุวา เอกจฺจสฺส รตฺติ ทิฆฺมา โหติ
 เอกจฺจสฺส โยชนํ ทิฆฺม โหติ พาลสฺส ปน สํสาโร ทิฆฺเมติ วตฺวา ฆมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

ทิฆฺมา ชาครโร รตฺติ

ทิฆฺม สนฺตสฺส โยชนํ

ทิฆฺเม พาลาน สํสาโร

สทฺฆมฺมํ อวิชานตฺนฺติ ฯ

ตตฺถ ทิฆฺมาติ รตฺติ นามเสา ติยามมตฺตาว ชาครนฺตสฺส ปน ทิฆฺมา โหติ ทิฆฺมตฺติคุณา
 วิย หุตฺวา ขายติ ตสฺสา ทิฆฺภาวํ อตฺตานิ มงฺกณฺสงฺฆสฺส ฆตฺตํ กตฺวา ยาว สุริยฺกคฺคมนา

สมปริวตตกั สมมาโน มหาสุสีโตปิ สุโภชนั ภูณชิตฺวา สิริสยเน สยมาโน กามโภคิปี น ชานาติ
 สพฺพรตฺตี ปน ปธานั ปทหนฺโต โยคาวจโร จ ฌมฺมกถั กเถนฺโต ฌมฺมกถิโก จ อาสนสมิเป
 นิสิตฺติวา ฌมฺมํ สุณฺนฺโต จ สีสโรคาทีหิ ฌญฺโฐ วา หตฺตปาทจฺเจทาทีนึ ปตฺโต วา เวทนาภิกฺขุโต
 จ รตฺตี มกฺคปฺปฏิปฺนโน อทฺธิโก จ ชานาติ ฯ โยชนนฺติ โยชนมฺปิ จตฺตุคฺคาวตฺตมตฺตเมว สนฺตสฺส
 ปน กิลนฺตสฺส ทีฆํ โหติ ทฺวิคฺฌํ ติคฺฌํ วิย ขายติ ฯ สกถทิวสํ หิ มคฺคํ คนฺตฺวา กิลนฺโต
 ปฺปฏิปถั อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปฺปรโต คาโม กิวกุโรติ ปุจฺฉิตฺวา โยชนนฺติ วุตฺเต โลกั คนฺตฺวา
 อปรมฺปิ ปุจฺฉิตฺวา เตนาปี โยชนนฺติ วุตฺเต ปฺน โลกั คนฺตฺวา อปรปี ปุจฺฉติ โสปี โยชนนฺติ
 วทติ เต ปุจฺฉิตฺปุจฺฉิตา โยชนนฺติ วทนฺติ ทีฆํ วติทํ โยชนนฺติ เอกํ โยชนํ เทว ตีณิ โยชนานิ
 วิย มณฺณติ ฯ พาลานนฺติ อิชฺโลกปรโลกตถั ปน อชานนฺตานํ พาลานํ สํสารวณฺณสฺส ปฺริยนฺตํ
 กาคุํ อสฺกโกนฺตานํ ยํ สตฺตตฺตฺติสโพรปฺกจิกาทิเกทํ สทฺธมฺมํ ญตฺวา สํสารสฺส อนตฺถํ กโรนฺติ ตํ
 สทฺธมฺมํ อวิชานตํ สํสโร ทีโฆ นาม โหติ ฯ โส หิ อตฺตโน ฌมฺมตฺายเอว ทีโฆ นาม ฯ
 วุตฺตมฺปิ เจตํ อนมตฺคฺโคยํ ภิกฺขเว สํสโร ปุพฺพา โภกฺขิ น ปญฺญายตฺติ ฯ พาลานํ ปน ปฺริยนฺตํ
 กาคุํ อสฺกโกนฺตานํ อติทีโฆเอวาทิ ฯ

 ให้เวลา ๔ ชั่วโมงกับ ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ครั้งนั้น อ. ธิดาแห่งเศรษฐีนั้น กระทำแล้ว ซึ่งโจรนั้น ให้เป็น ประทักมิณ
สามครั้ง ไหว้แล้ว ในที่ ท. สี่ กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ นาย อ. การเห็นนี้ เป็นการเห็นอันมี
ในภายหลัง ของดิฉัน ย่อมเป็น อ. การเห็น ซึ่งดิฉัน ของท่านหรือ หรือว่า อ. การเห็นซึ่งท่าน
ของดิฉัน ย่อมไม่มี ในกาลนี้ ดังนี้ สวมกอดแล้ว ข้างหน้าด้วย ข้างหลังด้วย ยืนอยู่แล้ว
ที่ข้างแห่งหลัง จับแล้ว ซึ่งโจรนั้น ผู้เป็นผู้ประมาทแล้ว เป็นผู้ยืนอยู่แล้วที่ ๆ สุดแห่งภูเขา ที่คอ
ด้วยมือข้างหนึ่ง จับแล้ว ที่รักแร้ข้างหลัง ด้วยมือข้างหนึ่ง ผลักไปแล้ว ในแหวงแห่งภูเขา ฯ
อ. โจรนั้น กระทบแล้ว ที่ท้องแห่งภูเขา เป็นท่อนและ ท่อนอันเจริญ เป็นตกแล้ว ที่พื้นดิน ฯ
อ. เทวดา ผู้อยู่ทับแล้ว บนยอดแห่งภูเขาอันเป็นที่ยังโจรให้ตกไป เห็นแล้วซึ่งกิริยา ของชน ท.
แม้อสอง เหล่านั้น ให้แล้วซึ่งอันกระทำ ซึ่งเสียดว่าสาธุ แก่หญิงนั้น กล่าวแล้ว ซึ่งกาลานี้ว่า

อ. บุรุษนั้น เป็นบัณฑิต ย่อมเป็น ในที่ ท. หังปวง
หามิได้ แม้อ. หญิง ผู้มีปัญญาเป็นเครื่องเห็นแจ้ง
เป็นบัณฑิต ย่อมเป็น ในที่ ท. เหล่านั้น ๆ ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๑. แมื่บุรุษนั้น นั่งอยู่ตรงนั้นนั่นแหละ พึงถ้อยคำนั้นแล้ว ก็คิดว่า เราได้ปัจจัยสำคัญ
แล้ว จึงกราบทูลพระศาสดา ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วันนี้ พระราชาทรงทราบว่ ราตรียาวนาน
ก่อน, ส่วนข้าพระองค์ได้ทราบว่ โยชนียัดยาวเองที่เดียว เมื่อวานนี้ ฯ พระศาสดาทรง
เทียบเคียงถ้อยคำของคนทั้ง ๒ แล้ว จึงตรัสว่ สำหรับบางคนราตรีเป็นเวลายาวนาน สำหรับ

บางคน โยชน์เป็นระยะยืดยาว แต่สำหรับคนพาล สงสารเป็นสภาพยึดเชื้อ เมื่อทรงแสดงธรรม จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

สำหรับคนผู้ตื่นอยู่ ราตรี ยาวนาน สำหรับคนผู้
เมื่อยล้า โยชน์ยืดยาว สำหรับพวกคนพาล ผู้ไม่รู้แจ้ง
พระสัทธรรม สงสาร ยึดเชื้อ ดังนี้ ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า ทีฆา เป็นต้น ความว่า ธรรมดว่า ราตรีนี้ ก็มีเพียง ๓ ยาม เท่านั้น แต่สำหรับคนผู้ตื่นอยู่ ราตรี เป็นเวลายาวนาน คือ ปราภฏ เป็นเหมือน ๒ เท่า ๓ เท่า, คนผู้เกียจคร้านมาก ผู้นอนพลิกกลับไปกลับมา ทำตัวให้เป็นเหยื่อของหมู่เรือดจนพระอาทิตย์ ขึ้นก็ตื่น คนผู้มักบริโภคกาม บริโภคโภชนะอย่างดีแล้ว นอนบนที่นอนอันมีสิริกิติ์ ย่อมไม่รู้วาระราตรีนั้น ยาวนาน ฝ่ายพระโยคาวจร ผู้ตั้งความเพียร ตลอดคืนยังรุ่งก็ตื่น พระธรรมกถึกผู้กล่าวธรรมกถา ตลอดคืนยังรุ่งก็ตื่น คนผู้นั่งฟังธรรม อยู่ที่ใกล้อาสนะ ตลอดคืนยังรุ่งก็ตื่น คนผู้ถูกเวทนาครอบงำ คือผู้ถูกโรคมะโรคาในศีรยะ เป็นต้น ถูกต้อง หรือผู้ต้องกรรมกรรมมีตัดมือและเท้าเป็นต้นก็ตื่น (คนผู้ถูกโรคมะโรคาในศีรยะเป็นต้นถูกต้อง หรือคนผู้ต้องกรรมกรรมมีตัดมือและเท้าเป็นต้น ชื่อว่า ผู้ถูกเวทนาครอบงำก็ตื่น) คนเดินทางไกล ผู้เดินทางตลอดคืน ก็ตื่น ย่อมรู้วาระราตรีนั้นยาวนาน ฯ

บทว่า โยชน์ เป็นต้น ความว่า แม้โยชน์ก็มีเพียง ๔ คาพูดเท่านั้น แต่สำหรับผู้เมื่อยล้า คือผู้เหน็ดเหนื่อยแล้ว เป็นระยะยืดยาว คือ ปราภฏเป็นเหมือน ๒ เท่า ๓ เท่า ฯ

จริงอยู่ คนเดินทางตลอดทั้งวัน เหน็ดเหนื่อยแล้ว เห็นคนเดินสวนทางมา จึงถามว่า หมู่บ้านข้างหน้า ไกลเท่าไรเมื่อเขาบอกว่า โยชน์หนึ่ง เดินไปได้หน่อยหนึ่ง ก็ถามแม่คนอื่นอีก แม่เมื่อคนนั้น บอกว่า โยชน์หนึ่ง เดินไปอีกหน่อยหนึ่ง ก็ถามแม่คนอื่นอีกถึงคนที่ถูกถามนั้น ก็บอกว่า โยชน์หนึ่ง, คนที่ถูกถามแล้ว ๆ เหล่านั้น ต่างก็บอกว่าโยชน์หนึ่ง, คนที่เหน็ดเหนื่อยแล้วนั้นคิดว่า โยชน์นี้ ยืดยาวจริงหนอ ย่อมสำคัญ โยชน์หนึ่งเหมือน ๒-๓ โยชน์ ฯ

บทว่า พาลานํ เป็นต้น ความว่า แต่สำหรับพวกคนพาลผู้ไม่รู้ประโยชน์ในโลกนี้ และประโยชน์ในโลกหน้า คือ ผู้ไม่อาจกระทำที่สุดแห่งสังสารวัฏชื่อว่าไม่รู้พระสัทธรรม อันต่างด้วยธรรมมีโพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ เป็นต้น ที่พระอริยเจ้าทั้งหลาย รู้แล้วกระทำที่สุดแห่งสังสารได้, สงสาร ย่อมชื่อว่าเป็นสภาพยึดเชื้อ ฯ

จริงอยู่ สงสารนั้น ชื่อว่ายึดเชื้อ ตามธรรมดาของตณฺ์นั่นเอง ฯ

สมจริงดังพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย สงสารนี้ มีที่สุดเบื้องต้น
ที่ใคร ๆ ตามรู้ไม่ได้ ที่สุดอันเป็นเบื้องต้น ย่อมไม่ปรากฏ ดังนี้ ฯ แต่สำหรับพวกคนพาล
ผู้ไม่อาจจะทำที่สุดได้ สงสาร เป็นสภาพยึดเขี่ยยิ่งนักแล ฯ

พระกวีวงศ์ วัดชนะสงคราม

แปล.

สนามหลวงแผนกบาลี

ตรวจแก้.